

Urds ande svävar över *Monologer i dialog*

Sirius ligger i utkanten, men den som inte insisterar på revyer eller musikaler och klarar trappan upp till andra våningen får uppleva nöjet att sätta sig vid ett litet bord. En slätrakad herre med rondör och en trådmal mansgestalt med svart mefistoskägg serverar kaffe och te. Stämningen är avspänd, vänlig, kultiverad, alla i publiken känner varandra från förut, i enlighet med en oskriven finlandssvensk lag. Så småningom intar den slätrakade sin plats mitt på scenen. Också han dricker kaffe eller te, han är unik i sin egenskap av produkt framsprungen ur en skapares huvud och på samma gång skärvan av en helhet, en människa som vi andra, delaktig i våra sorger och glädjeämnen spunna av normorna, Urd, Verdandi och Skuld – det förgångnas, det varandes och det kommandes ödesgudinnor. I det här fallet mest Urd. En stund sitter den runde på sin stol invid ett litet bord mitt på scenen, enkel och avskalad som på Hamlets tid och i sin ursprunglighet omspannande allt. Efter en stund börjar han tala, lugnt och lågmält, ändå med en stämma som bär genom rummet, en timme och mer, sjuttio minuter enligt jordiska klockor, minut för minut och en enda stämma, regel 1 för en monolog, den må nu heta *En sista biltur* eller något annat, något annat heter den visserligen inte. Mödolöst flödar rösten ut i rummet, med pauser som inget har med tvekan eller bristande minneskapacitet att göra utan med andra element, med bilder, ljus och dofter, flöden av händelser, människor, framför allt en människa, en kvinna, en mor, nyligen bortgångna. Då och då gör den talande en paus för en klunk ur koppen, en gång begär han påfyllning av Mefisto. Hans ansikte är ett vatten över vilket lätta vindar spelar, då och då leker ett löje över hans läppar, medan berättelsen fortgår skiftar blicken från behärskad sorg till stilla glädje. Högstämt växlar med trivialt, det senare centrerat kring en skraltig Amazon, dock inte dödsmärkt som den åldrande kvinnan i centrum för vad som är en elegi, finstämd intill ytterlighet, med automobilmekaniska teknikaliteter som stark kontrastverkan. Enkelt, värdigt, gripande, framsprunget ur en verklighet i gränslandet mellan Östergötland och Småland, med Vättern som en aning i väster. En oerhörd sjö

inrymmande en avsevärd ö, den senare känd för sin rysskyrkogård, den förra för stora djup och förödande stormar frambesvurna av normorna när man minst av allt anar det. Man, med minimala bokstäver i en till ytterlighet cicelerad ordmassa som på djupplanet snarast är sin egen kommentar, inkluderande ett element stavat Bauer – i *In transit*, inflätad med *En sista biltur* till en trots alla skillnader i text och ton otvungen helhet. John Bauer, den legendariske konstnären, han med tomtarna och trollen, i detta sammanhang en häntydan, en förstucken upplysning som öppnar sig för den som hört om olyckan med ångaren Per Brahe, fullbordad den 20 november 1918, då den i rykande Vätternstorm sjönk med alla man ombord, bland dessa hustru Ester och treårige Bengt, Putte kallad. Borta, skingrade, liksom orden som med samma lugn som i första akten strömmar ut, den här gången ur den mörkskägges mun i ett självalstrande flöde alltför subtilt, alltför mättat med varandra utlösande lyriska troper och fraser för att mer än glimtvis låta sig inringas och berövas sin integritet, i all sin klarhet gäckande oåtkomligt, och samtidigt i någon mening ändå möjligt att uppfatta som en rörelse i tid och rum, såväl enligt den enskilda iakttagarens egna preferenser och förutsättningar som tack vare första akten, med vilken den andra ingått i en symbios som förutom av ordrikenomen manifesteras av kopplingen mellan de författare som utformat respektive flöden. Det första mer omfattande, också öppnare, det andra djupt hermestiskt, lyriskt intensivt, ett gnistregn av allusioner och symboler, med vart fonem och morfem på sin ödesbestämda plats. Ödesbestämda? Var det ödet som sänkte Per Brahe, som den enda lösningen på problemet med ett äktenskap i gungning? Omöjligt att veta, men associera får man fritt. Och med den största belåtenhet notera en relation som – så långt en utomstående förmår bedöma – ridit ut livets stormar och här och nu på Styrmansgatan 13 i rikets huvudstad flätat samman sina rötter till ett mäktigt träd.

NALLE VALTIALA

Fotnot: Anders Larssons *En sista biltur* gestaltas på scenen av Paul Holländer, Susanne Ringells *In transit* av Paul Olin. Regin, visualiseringen och ljudvärlden är ett samarbete mellan aktörerna. Världsurpremiär den 24 oktober 2015 på Sirius som enligt stjärnkartan ligger i Helsingfors.